

PRZEWODNIK

ASPEKTY PRAWNE
W ZAKRESIE OCHRONY
ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Andrzej Cichoń

GMINA WILCZYN

PRZEWODNIK

ASPEKTY PRAWNE W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Autor

Andrzej Cichoń, radca prawny

Warszawa, dn. 15.02.2014

Opracowanie elektroniczno – graficzne

inż. Jolanta Szczepaniak

Beneficjent projektu

Gmina Wilczyn

2014 r

SPIS TREŚCI:

Wstęp	3
Rozdział 1 Podstawowe regulacje prawa międzynarodowego i krajowego dotyczące ochrony środowiska	4
Rozdział 2 Ochrona powietrza	13
Rozdział 3 Ochrona wód	16
Rozdział 4 Ochrona gleby i ziemi	21
Rozdział 5 Ochrona przed hałasem	24
Rozdział 6 Ochrona przed polami elektromagnetycznymi	25
Rozdział 7 Ochrona kopalin	26
Rozdział 8 Ochrona zwierząt oraz roślin	28
a) formy ochrony przyrody	29
(parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe)	
b) ochrona lasów	33
c) ochrona zwierząt	34
Rozdział 9 Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom	36
Rozdział 10 Wytwarzanie i gospodarowanie odpadami	39
Zakończenie	43

WSTĘP

Tematyka związana z ochroną środowiska nabrała w ostatnich latach dużego znaczenia. W znacznej mierze wynika to z członkostwa Polski w Unii Europejskiej. To bowiem dla Państw Wspólnoty zagadnienia ochrony środowiska stanowią jedną z głównych zasad działania i rozwoju. Przepisy prawa polskiego dotyczące ochrony przyrody w znacznej mierze dokonują właśnie wdrożenia uregulowań prawnych Wspólnoty Europejskiej. Z chwilą bowiem przystąpienia do struktur Unii Europejskiej Polska została związana postanowieniami traktatów założycielskich i innych aktów prawnych przyjętych przez instytucję Wspólnoty.

W krajowym porządku prawnym podstawowym aktem prawnym dotyczącym ochrony środowiska jest ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2013 poz. 1232). Ustawa ta implementuje (wdraża) 31 unijnych dyrektyw dotyczących ochrony środowiska. Polska ponadto podpisała wiele umów międzynarodowych dotyczących ochrony środowiska, które zobowiązują nasz kraj do określonego działania lub przeciwdziałania pewnym zagrożeniom w zakresie ochrony środowiska. Tematyka związana z ochroną środowiska jest na tyle doniosła, że znajduje także swoje odzwierciedlenie w Konstytucji RP.

Ze względu na duży zakres zagadnień związanych z aspektem prawnym ochrony środowiska w niniejszym opracowaniu dokonano selekcji materiału i omówiono tylko podstawowe regulacje prawne dotyczące ochrony środowiska. W pierwszej części przedstawione zostaną podstawy prawa międzynarodowego. Z uwagi na ramy tego opracowania zrezygnowano z omówienia poszczególnych aktów prawnych Wspólnot Europejskich. Pamiętać bowiem należy, że w znacznej części zostały one wdrożone do prawodawstwa krajowego i są wymienione lub wprost powtórzone w ustawach prawa krajowego dotyczących omawianego zagadnienia. W kolejnych częściach przedstawione zostały poszczególne dobra chronione począwszy od powietrza, wód, gleby i ziemi poprzez uregulowania związane z prawną ochroną przed hałasem, polami elektromagnetycznymi a kończąc na ochronie kopalni i gospodarce odpadami. Struktura pracy została zatem zbliżona do układu podstawowego aktu prawnego w zakresie ochrony środowiska jakim jest ustawa – prawo ochrony środowiska.

Rozdział 1.

PODSTAWOWE REGULACJE PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO I KRAJOWEGO

DOTYCZĄCE OCHRONY ŚRODOWISKA

Zagadnienia związane z ochroną środowiska znajdują szereg unormowań w przepisach prawa powszechnego, normach konstytucyjnych, ustawach, ratyfikowanych umowach międzynarodowych, aktach wykonawczych do ustaw (rozporządzenia i zarządzenia) oraz aktach prawa miejscowego.

Źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są: Konstytucja, ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe, rozporządzenia oraz -na obszarze działania organów , które je ustanowiły - akty prawa miejscowego.

Wśród aktów prawnych prawa międzynarodowego na uwagę zasługują:

- 1) Konwencja Ramsarska z 1971r. podpisana w Ramsar w Iranie. Polska ratyfikowała ją w 1978r. Konwencja dotyczy obszarów wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życia ptactwa wodnego. Wyróżniono 40 typów obszarów wodno-błotnych takich jak wybrzeża, laguny, rafy koralowe, jeziora, bagna, torfowiska, rzeki i inne, które chroni się głównie ze względu na ich unikalność, reprezentatywność, szczególne walory siedliskowe, obecność rzadkich i chronionych gatunków, miejsce bytowania dużej liczby ptactwa wodnego. Realizacja postanowień konwencji polega głównie na zapewnieniu trwałej ochrony wszystkich obszarów zakwalifikowanych do Spisu Ramsar i ich racjonalnym użytkowaniu.
- 2) Konwencja o ochronie światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego podpisana w Paryżu w 1972r. Polska ratyfikowała ją w 1976r. Celem konwencji jest prawna ochrona pomników kultury i przyrody o nadzwyczajnej i uniwersalnej wartości. Pomniki te figurują na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO. Aby obiekt przyrodniczy stał się przedmiotem ochrony, musi spełniać jeden z następujących warunków: stanowi wyjątkowe świadectwo fragmentu historii Ziemi, łącznie z ewolucją biologiczną, jest specyficznym przykładem przebiegu procesów

ekologicznych i biologicznych w ewolucji ekosystemów lub roślin i zwierząt, posiada wyjątkowe walory naturalnego piękna, zawiera istotne naturalne środowisko życia, ważne dla ochrony bioróżnorodności lub gatunków zagrożonych o nieprzeciętnych wartościach uniwersalnych. W Polsce znajduje się jeden obiekt wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO- Białowieski Park Narodowy.

- 3) Konwencja Waszyngtońska podpisana w 1973 r. w Waszyngtonie. Polska ratyfikowała ją w 1989r. Dotyczy międzynarodowego handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem. Głównym jej założeniem jest ograniczenie pozyskiwania ze stanu naturalnego gatunków uznanych za ginące poprzez kontrolę handlu żywymi i martwymi zwierzętami i roślinami, rozpoznawalnymi ich częściami oraz produktami pochodnymi. Konwencja ta wymaga m.in. posiadania odpowiednich zezwoleń ministerstwa środowiska danego kraju na posiadanie, handel lub przewożenie organizmów i ich pochodnych wymienionych w załącznikach traktatu.
- 4) Konwencja Berneńska podpisana w 1979 r. w Bernie, ratyfikowana przez Polskę w 1996 r. Dotyczy ochrony dzikiej fauny i flory europejskiej oraz ich siedlisk naturalnych. Konwencja ta reguluje kwestie współpracy krajów Europy ukierunkowanej na ochronę ginącej dzikiej przyrody kontynentu. Wyznaczała ona siedliska chronione tworzące sieć Emerald, dziś funkcjonujące w krajach Unii Europejskiej jako sieć Natura 2000. Załączniki traktatu zawierają spis roślin i zwierząt ściśle chronionych w Europie, a także wskazania co do eksploatacji gatunków zagrożonych wyginięciem.
- 5) Konwencja Bońska w 1979 r. podpisana w Bonn, ratyfikowana przez Polskę w 1996r. Dotyczy ochrony wędrownych gatunków dzikich zwierząt. Jej celem jest ochrona zagrożonych wyginięciem wędrownych gatunków dzikich ssaków, ptaków, gadów i ryb wymienionych w dwóch załącznikach konwencji. Konwencja zakłada możliwość zawierania umów regionalnych.
- 6) Konwencja zawarta w Genewie w 1979 r. Dotyczy transgranicznego zanieczyszczenia powietrza na dalekie odległości. Celem konwencji jest ochrona człowieka i jego środowiska przed zanieczyszczeniami atmosfery, również tymi na dalekie odległości. Ochronę tę mają wspomagać wymiana informacji, konsultacje, prowadzenie badań i monitoringu atmosfery.

- 7) Konwencja w Montego Bay zawarta w 1982 r. Konwencja odbyła się pod auspicjami Narodów Zjednoczonych i dotyczyła zagadnień ochrony środowiska morskiego. Umowa ta precyzyjnie reguluje wszystkie zagadnienia prawne, polityczne i ekonomiczne związane z morzami.
- 8) Konwencja zawarta we Wiedniu w 1985 r. Dotyczy ochrony warstwy ozonowej. Celem tej konwencji jest stały monitoring zawartości ozonu i promieniowania ultrafioletowego słońca z zakresu UV-B w atmosferze oraz badania skutków uszczuplenia warstwy ozonowej w środowisku.
- 9) Konwencja zawarta w Bazylei w 1989 r. Przedmiotem konwencji jest kontrola transgranicznego przemieszczania odpadów niebezpiecznych wymienionych w załączniku do konwencji oraz minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów niebezpiecznych i innych.
- 10) Konwencja w Espoo z 1991r. regulująca zagadnienie oceny oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym. Porusza tematykę zasad i trybu wykonywania ocen oddziaływania na środowisko, wzajemnych konsultacji i wymiany informacji pomiędzy krajami w przypadku lokalizacji inwestycji mających znaczące oddziaływanie transgraniczne.
- 11) Konwencja o różnorodności biologicznej z 1992r., odbyta w Rio de Janeiro, ratyfikowana przez Polskę w 1995r. Dotyczy zachowania i ochrony pełnej różnorodności form życia na wszystkich poziomach jego występowania, zrównoważonego wykorzystywania i gospodarowania elementami różnorodności biologicznej, sprawiedliwego podziału korzyści wynikających z zasobów genetycznych, w tym odpowiedniego dostępu do tych zasobów.
- 12) Konwencja zawarta w Nowym Jorku w 1992 r. Jest to Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu. Jej celem jest zachowanie stabilizacji gazów cieplarnianych w atmosferze na takim poziomie, który zapobiegałby niebezpiecznemu oddziaływaniu człowieka na system klimatyczny. Konwencja ta nakłada zobowiązania redukcji emisji gazów cieplarnianych do atmosfery w celu zahamowania tempa rozwoju globalnego ocieplenia.
- 13) Konwencja z Kioto odbyta w 1997 r. Wypracowany Protokół z Kioto jest uzupełnieniem konwencji nowojorskiej. Jego ratyfikacja oznacza konieczność redukcji emisji gazów cieplarnianych (takich jak CO₂, CH₄ i NO_x) o określony procent do roku 2012.
- 14) Konwencja z Aarhus zawarta w 1998 r. Dotyczy zagadnień o dostępie do informacji, udziału społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach

dotyczących środowiska. Jej założeniem było przyczynienie się do ochrony prawa każdej osoby, do życia w środowisku odpowiednim dla jej zdrowia i pomyślności.

W związku z przynależnością Polski do Unii Europejskiej nasz kraj zobowiązany jest również do stosowania przepisów, wytycznych dotyczących ochrony środowiska znajdujących się w prawie Unii Europejskiej. Dotyczy to w szczególności przepisów ogólnych zawartych w tzw. źródłach prawa pierwotnego (traktaty) jak i przepisów, wytycznych szczegółowych zawartych w tzw. źródłach wtórnego prawa (rozporządzenia, dyrektywy czy decyzje). Źródłami pierwotnego prawa Unii Europejskiej są traktaty. W Traktacie o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, który aktualnie określa zasady funkcjonowania Wspólnoty wskazano, że przy ustalaniu i realizacji polityk i działań Unii, w szczególności w celu wspierania zrównoważonego rozwoju, muszą być brane pod uwagę wymogi ochrony środowiska (art. 11 Traktatu). Polityka Unii w dziedzinie środowiska przyczyniać się ma do osiągnięcia następujących celów (art.191 ust.1 Traktatu) :

- 1) zachowania, ochrony i poprawy jakości środowiska,
- 2) ochrony zdrowia ludzkiego,
- 3) ostrożnego i racjonalnego wykorzystywania zasobów naturalnych,
- 4) promowania na płaszczyźnie międzynarodowej środków zmierzających do rozwiązywania regionalnych lub światowych problemów w dziedzinie środowiska, w szczególności zwalczania zmian klimatu (art.191 ust.1 Traktatu)

Polityka Unii w dziedzinie środowiska stawia sobie za cel wysoki poziom ochrony, z uwzględnieniem różnorodności sytuacji w różnych regionach Unii. Opiera się na zasadzie ostrożności oraz na zasadach działania zapobiegawczego, naprawiania szkody w pierwszym rzędzie u źródła i na zasadzie "zanieczyszczający płaci" (art. 191 ust.2 Traktatu) Adresatami rozporządzeń t.j. źródeł wtórnego prawa są nie tylko wszystkie państwa członkowskie, ale i jednostki. Rozporządzenia są przejawem najgłębszej ingerencji prawodawcy wspólnotowego w porządku prawne państw członkowskich. Rozporządzenia obowiązują bezpośrednio, to znaczy, że nie jest wymagana dodatkowo transpozycja zawartego w rozporządzeniach prawa do krajowych porządków prawnych ani inne dodatkowe działanie legislacyjne. Dyrektywy są adresowane do państw członkowskich. Nie są natomiast adresowane do innych podmiotów prawa; nie mogą być bezpośrednim źródłem uprawnień jednostek lub ich

obowiązków. Wiążą wyłącznie co do rezultatu a państwo członkowskie ma swobodę wyboru formy i środków implementacji danej dyrektywy. Państwa są zobowiązane do dostosowania prawa krajowego do założeń i postanowień dyrektywy w określonym terminie. Decyzje mają charakter indywidualny i konkretny co oznacza, że każda z nich jest skierowana do ściśle określonego grona adresatów i dotyczą ściśle określonych spraw lub sytuacji. Adresatami decyzji są przede wszystkim państwa członkowskie lub osoby prawne, fizyczne, dla których mają one charakter wiążący.

Wiele przepisów dotyczących ustawodawstwa krajowego odnośnie ochrony środowiska stanowi właśnie uszczegółowienie bądź wdrożenie zasad i prawodawstwa Unii wskazanych w rozporządzeniach, dyrektywach czy decyzjach. Ze względu na wielość aktów unijnych w tym zakresie, w niniejszym opracowaniu wskazane zostaną podstawowe akty prawa krajowego, które regulują kwestie ochrony środowiska, a które wdrażają wytyczne i przepisy unijne.

O wadze zagadnienia ochrony środowiska świadczy fakt, że zagadnienie to zostało uregulowane w prawie krajowym w ustawie zasadniczej jaką jest *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* uchwalona w dniu 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. 2007, nr. 78, poz. 483 ze zm). Jak wskazano w/w ustawa jest najwyższym prawem Rzeczypospolitej Polskiej (art. 8 Konstytucji). W art. 5 ustawy obok największych obowiązków Rzeczypospolitej Polskiej takich jak: niepodległość, nienaruszalność granic, wolności i prawa człowieka wymieniono obowiązek zapewnienia ochrony środowiska kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju. Ustawodawca uznał, że ochrona środowiska jest tak ważna, że ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ograniczone ustawowo m.in. ze względu na potrzebę ochrony środowiska (art. 31 ust.3). W rozdziale dotyczącym wolności i praw osobistych, w art. 74, Konstytucja określiła również podstawowe obowiązki władzy publicznej w zakresie ochrony środowiska:

- 1) władze publiczne prowadzą politykę zapewniającą bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom,
- 2) ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych,
- 3) każdy ma prawo do informacji o stanie i ochronie środowiska, władze publiczne wspierają działania obywateli na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska.

Do obowiązków zatem każdego obywatela Rzeczypospolitej Polskiej zaliczono dbałość o stan środowiska i odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie (art. 86). W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks Karny wprowadzono pojęcie przestępstwa przeciwko środowisku. Karze pozbawienia wolności lub ograniczenia wolności podlega m.in.:

- 1) ten, kto powoduje zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach (art. 181 §1),
- 2) kto zanieczyszcza wodę, powietrze lub powierzchnię ziemi substancją albo promieniowaniem jonizującym w takiej ilości lub w takiej postaci, że może to zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka lub spowodować istotne obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi lub zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach (art.182 §1),
- 3) kto składowe, usuwa, przetwarza, dokonuje odzysku, unieszkodliwia albo transportuje odpady lub substancje w takich warunkach lub w taki sposób, że może to zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka lub spowodować istotne obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi lub zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach (art.183§1),
- 4) kto niszczy, poważnie uszkadza lub istotnie zmniejsza wartość przyrodniczą prawnie chronionego terenu lub obiektu, powodując istotną szkodę (art. 187§1),
- 5) kto przewozi, gromadzi, składowe, porzuca lub pozostawia bez właściwego zabezpieczenia materiał jądrowy albo inne źródło promieniowania jonizującego, jeżeli może to zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka (art. 184 §1).

Kodeks Karny spełnia zatem rolę sanacyjną w sytuacji gdy normy, przepisy, reguły, zasady zachowania się w przyrodzie zostają naruszone.

Jak wskazano powyżej Konstytucja zapewnia obowiązek ochrony środowiska kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju. Definicja ochrony środowiska jak i zasady zrównoważonego rozwoju zostały zawarte w ustawie ramowej dotyczącej ochrony środowiska jaką jest ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska* (Dz. U. 2001 Nr 62 poz. 627 ze zm.) zwanej w dalszej części ustawą poś. Jest to główna ustawa krajowa regulująca zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju ochrony środowiska. Ustawa ta dokonuje wdrożenia 31 dyrektyw Wspólnot Europejskich dotyczących przepisów ochrony środowiska.

Środowisko według ustawy to ogół elementów przyrodniczych w szczególności powierzchnia ziemi, kopaliny, wody, powietrze, krajobraz, klimat oraz pozostałe elementy różnorodności biologicznej. Ochrona środowiska to według ustawy podjęcie lub zaniechanie działań, umożliwiające zachowanie lub przywracanie równowagi przyrodniczej; ochrona ta w szczególności polega na:

- 1) racjonalnym kształtowaniu środowiska i gospodarowaniu zasobami środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju,
- 2) przeciwdziałaniu zanieczyszczeniom,
- 3) przywracaniu elementów przyrodniczych do stanu właściwego.

Zrównoważony rozwój to według ustawy rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń. Zgodnie z ustawą każdy, kto podejmuje działalność mogącą negatywnie oddziaływać na środowisko oraz ten, kto powoduje zanieczyszczenie środowiska jest obowiązany do zapobiegania temu oddziaływaniu (art. 6, art. 7). Polityka państwa, strategie, plany lub programy dotyczące w szczególności przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, gospodarki przestrzennej, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu powinny uwzględniać zasady ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju (art. 8). Ustawa zobowiązuje władze Państwa do prowadzenia polityki ekologicznej mającej na celu stworzenie warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska. W tym celu raz na 4 lata uchwalana jest przez Sejm polityka ekologiczna państwa, a Rada Ministrów przedkłada Sejmowi co 4 lata raport z realizacji tej polityki. Organy województwa, powiatu i gminy zobowiązane zostały w ramach tej polityki do sporządzania odpowiednio wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska. Polityka ekologiczna państwa na podstawie aktualnego stanu środowiska określać ma w szczególności: cele ekologiczne, priorytety ekologiczne, poziomy celów długoterminowych, rodzaj i harmonogram działań proekologicznych oraz środki niezbędne do osiągnięcia celów (art.14 ust.1 ustawy).

Źródłem informacji o środowisku ma być w szczególności państwowy monitoring środowiska.

Monitoring ten obejmuje uzyskiwanie na podstawie badań informacji w zakresie:

- 1) jakości powietrza,
- 2) jakości wód,
- 3) jakości gleby i ziemi,
- 4) hałasu,
- 5) promieniowania jonizującego i pól elektromagnetycznych,
- 6) stan zasobów środowiska, w tym lasów,
- 7) rodzajów i ilości substancji lub energii wprowadzonych do powietrza, wód, gleby i ziemi,
- 8) wytwarzania i gospodarowania odpadami.

Zasady funkcjonowania państwowego monitoringu środowiska określać mają zgodnie z ustawą przepisy ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska. Ustawa wskazuje również, że ochrona zasobów środowiska realizowana jest zarówno przez w/w ustawę, jak też przepisy szczególne. I tak szczegółowe zasady ochrony wód określają przepisy : ustawy - Prawo wodne, szczegółowe zasady gospodarowania złożem kopaliny i związanej z eksploatacją złoża ochrony środowiska określają przepisy ustawy-Prawo geologiczne i górnicze. Szczegółowe zasady ochrony obszarów i obiektów o wartościach przyrodniczych, krajobrazu, zwierząt i roślin zagrożonych wyginięciem oraz drzew, krzewów i zieleni określają przepisy ustawy o ochronie przyrody, ochrony lasów-przepisy ustawy o lasach, ochrony dziko występujących zwierząt-przepisy ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym i ustawy z dnia 13 października 1995 r.-Prawo łowieckie, ochrony zwierząt gospodarskich i domowych - przepisy ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt, ochrony gruntów rolnych i leśnych - przepisy ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych.

Wyżej wymieniony zakres monitoringu środowiska stanowi również podstawę do określenia zakresu zagadnień ochrony środowiska w niniejszym konspekcie, stanowiąc kolejne rozdziały.

Ważną ustawą dotyczącą ochrony środowiska jest również ustawa z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*. Ustawa dokonuje wdrożenia 7 dyrektyw Wspólnot Europejskich w zakresie ochrony środowiska. Ustawa określa: zasady i tryb postępowania w sprawach

udostępniania informacji o środowisku i jego ochronie, ocen oddziaływania na środowisko, transgranicznego oddziaływania na środowisko, zasady udziału społeczeństwa w ochronie środowiska. Zgodnie z ustawą organy administracji są obowiązane do udostępniania każdemu informacji o środowisku i jego ochronie znajdujących się w ich posiadaniu lub które są dla nich przeznaczone. Każdy ma prawo do składania uwag i wniosków w postępowaniu wymagającym udziału społeczeństwa (art. 29 ustawy). Dla przedsięwzięć które mogą zawsze znacząco oddziaływać na środowisko oraz przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko ustawa wymaga wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, która określa środowiskowe uwarunkowania realizacji przedsięwzięcia (art.71). Organami właściwymi do wydawania decyzji w zależności od przedsięwzięcia są: regionalny dyrektor ochrony środowiska, Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska, starosta, dyrektor regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych, wójt, burmistrz, prezydent miasta (art.75)

Rozdział 2.

OCHRONA POWIETRZA

Powietrze według definicji ustawowej to powietrze znajdujące się w troposferze, z wyłączeniem wnętrz budynków i miejsc pracy.

Zgodnie z ustawą prawo ochrony środowiska (art. 85) ochrona powietrza polega na zapewnieniu jak najlepszej jego jakości, w szczególności przez:

- 1) utrzymanie poziomów substancji w powietrzu poniżej dopuszczalnych dla nich poziomów lub co najmniej równych temu poziomowi,
- 2) zmniejszeniu poziomów substancji w powietrzu co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są dotrzymane,
- 3) zmniejszanie i utrzymanie poziomów substancji w powietrzu poniżej poziomów docelowych albo poziomów celów długoterminowych lub co najmniej na tych poziomach.

Zanieczyszczenia powietrza w sposób istotny wpływają na zdrowie ludzi, powodując wiele dolegliwości układu oddechowego i krwionośnego. Największy wpływ zanieczyszczeń powietrza na zdrowie ludzi i zwierząt obserwuje się w rejonach przemysłowych i zurbanizowanych. Grupy najbardziej narażone to: dzieci, osoby starsze oraz ludzie z chorobami dróg oddechowych. Zanieczyszczone powietrze ma również negatywny wpływ na kondycję ekosystemów oraz niszczenie materiałów (np. korozja metali).

Zgodnie z delegacją ustawową dla celów określenia jakości powietrza wydane zostało Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu określające m.in. poziomy dopuszczalne takich substancji, poziomy docelowe, poziomy celów długoterminowych, alarmowe poziomy, poziomy informowania, warunki w jakich ustala się poziom substancji. Oceny jakości powietrza dokonuje się w strefach (art.88 ustawy). Strefę natomiast stanowi:

- 1) aglomeracja o liczbie mieszkańców większej niż 250 tysięcy,

- 2) miasto o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy,
- 3) pozostały obszar województwa.

Informacje o stanie jakości powietrza, w tym lokalizację wszystkich stref na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w których dokonuje się oceny jakości powietrza i jego stanu, udostępniane są na stronie internetowej Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska <http://www.gios.gov.pl/>. Główny Inspektor Ochrony Środowiska w terminie do 31 października każdego roku, udostępnia na swojej stronie internetowej roczne raporty z oceny jakości powietrza w kraju za rok poprzedni. Na potrzeby ustalenia odpowiedniego sposobu oceny jakości powietrza w poszczególnych strefach wojewódzki inspektor ochrony środowiska dokonuje przynajmniej co 5 lat, klasyfikacji stref, odrębnie pod kątem poziomu każdej substancji, wyodrębniając strefy, w których:

- 1) przekroczone są poziomy dopuszczalne,
- 2) przekroczone są poziomy docelowe,
- 3) przekroczone są poziomy celów długoterminowych,
- 4) poziom substancji nie przekracza poziomu dopuszczalnego i jest wyższy od górnego progu oszacowania,
- 5) poziom substancji nie przekracza poziomu docelowego i jest wyższy od górnego progu oszacowania,
- 6) poziom substancji nie przekracza górnego progu oszacowania i jest wyższy od dolnego progu oszacowania,
- 7) poziom substancji nie przekracza dolnego progu oszacowania.

Wojewódzki inspektor ochrony środowiska w terminie 30 kwietnia każdego roku dokonuje oceny poziomów substancji w powietrzu w danej strefie (art. 89 ustawy poś). Wyniki oceny oraz klasyfikację stref są przekazywane zarządowi województwa. Dla stref w których został przekroczony poziom dopuszczalny zarząd województwa zobowiązany został do opracowania projektu uchwały w sprawie programu ochrony powietrza mającego na celu osiągnięcie poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu w terminie 15 miesięcy od dnia otrzymania wyników. Sejmiki województw w terminie 18 miesięcy od dnia otrzymania wyników oceny poziomów substancji w powietrzu i klasyfikacji stref zobowiązane zostały do określenia w drodze uchwały programu ochrony powietrza (art. 91 ust.3

ustawy). W przypadku gdy przekroczenie poziomów dopuszczalnych lub docelowych substancji w powietrzu występuje na znacznym obszarze kraju, a środki podjęte przez organy samorządu terytorialnego nie wpływają na ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza, minister właściwy do spraw środowiska może opracować krajowy program ochrony powietrza, który jest dokumentem o charakterze strategicznym wyznaczającym cele i kierunki działań, jakie powinny zostać uwzględnione w programach ochrony powietrza (art.91 c ustawy poś).

Należy zauważyć, że pomimo systematycznej poprawy jakości powietrza w Polsce istotnym problemem nadal pozostają: w sezonie letnim - zbyt wysokie stężenia ozonu troposferycznego, a w sezonie zimowym - ponadnormatywne stężenia pyłu zawieszonego. Ozon jest silnym utleniaczem fotochemicznym, który powoduje poważne problemy zdrowotne, niszczy materiały i uprawy rolne. W rocznej ocenie jakości powietrza, pod kątem stężeń ozonu, podstawę klasyfikacji stref stanowi stężenie maksymalne 8-godzinne. Dotychczasowe wyniki pomiarów ozonu w powietrzu wskazują, iż liczba dni z przekroczeniami poziomu docelowego jest zmienna.

Na obszarach, na których istnieje przekroczenie dopuszczalnego poziomu substancji w powietrzu, w odniesieniu do zakładów, gdzie jest eksploatowana instalacja, która może znacząco oddziaływać na środowisko, marszałek województwa może w drodze decyzji nałożyć na podmiot korzystający ze środowiska, który prowadzi działalność powodującą wprowadzanie substancji do powietrza, obowiązek prowadzenia pomiarów poziomów tej substancji w powietrzu (art. 95 ustawy poś). W celu zapobieżenia negatywnemu oddziaływaniu na środowisko lub zabytki sejmik województwa został wyposażony w kompetencję aby w drodze uchwały móc określić dla terenu województwa bądź jego części rodzaje lub jakość paliw dopuszczonych do stosowania (art.96 ustawy poś). Wojewoda przy udziale wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska sprawuje nadzór w zakresie terminowego uchwalenia programów ochrony powietrza i wykonywania zadań określonych w programach ochrony powietrza i planach działań krótkoterminowych przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, starostę oraz inne podmioty (art.96 a ustawy poś).

Rozdział 3.

OCHRONA WÓD

Ochrona wód polega na zapewnieniu ich jak najlepszej jakości, w tym utrzymanie ilości wody na poziomie zapewniającym ochronę równowagi biologicznej w szczególności przez utrzymanie jakości wód powyżej albo co najmniej na poziomie wymaganym w przepisach oraz doprowadzenie jakości wód co najmniej do wymaganego przepisami poziomu, gdy nie jest on osiągnięty. Jakość wód, przede wszystkim tych przeznaczonych do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia, ma istotny wpływ zarówno na zdrowie społeczeństwa, jak i na prawidłowe funkcjonowanie ekosystemów. Pomimo odnotowanej w ostatnich latach znacznej poprawy jakości wód, która jest efektem ograniczenia produkcji w wielu branżach przemysłu, unowocześnienia technologii i budowy oczyszczalni ścieków przemysłowych i komunalnych, stan czystości powierzchniowych wód płynących oraz jezior jest wciąż niewystarczający. Poziom jakości wód określany jest z uwzględnieniem ilości substancji i energii w wodach oraz stopnia zdolności funkcjonowania ekosystemów wodnych (art. 97 ustawy poś). Wody podziemne zostały zgodnie z ustawą przeznaczone do zaspokajania potrzeb bytowych ludzi. W związku z tym wody podziemne i obszary ich zasilania podlegają ochronie polegającej na zmniejszeniu ryzyka zanieczyszczenia tych wód poprzez ograniczenie oddziaływania na obszary ich zasilania oraz utrzymaniu równowagi zasobów tych wód. Również dla celów ochronnych tworzone mają być obszary ochronne zbiorników wód śródlądowych (art. 98 ustawy poś). Szczegółowe zasady ochrony wód zostały określone w ustawie z dnia 18 lipca 2001 r. *Prawo wodne* zwanej dalej upw. Ustawa Prawo wodne na obecną chwilę wdraża¹⁷ dyrektyw Wspólnot Europejskich. Wody, jako integralna część środowiska oraz siedliska dla zwierząt i roślin, podlegają ochronie, niezależnie od tego, czyją stanowią własność. Celem ochrony wód jest utrzymywanie lub poprawa jakości wód oraz biologicznych stosunków w środowisku wodnym i na terenach podmokłych (art. 38 ust.1 i 2 upw). Cel ochrony wód realizowany jest w celu, żeby wody, w zależności od potrzeb, nadawały się do:

- 1) zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia,
- 2) rekreacji oraz uprawiania sportów wodnych,

- 3) wykorzystywania do kąpielii,
- 4) bytowania ryb i innych organizmów wodnych w warunkach naturalnych, umożliwiającym ich migrację.

Zarządzanie zasobami wodnymi jest realizowane z uwzględnieniem podziału państwa na obszary dorzeczy i regiony wodne. Cele środowiskowe zawiera się w planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza i weryfikuje co 6 lat. Osiągnięciu celów środowiskowych służy realizacja działań zawartych w programie wodno-środowiskowym kraju. Zgodnie z art. 38c ustawy Prawo wodne ochrona wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniami obejmuje łącznie ograniczanie emisji do wód ze źródeł zanieczyszczeń punktowych przy zastosowaniu dopuszczalnych wartości emisji oraz ograniczanie emisji do wód ze źródeł zanieczyszczeń obszarowych, przez określanie jej warunków.

Dla potrzeb określenia celów środowiskowych w ustawie prawo wodne określono następujące rodzaje wód:

- 1) jednolite części wód powierzchniowych niewyznaczone jako sztuczne lub silnie zmienione,
- 2) sztuczne i silnie zmienione jednolite części wód powierzchniowych,
- 3) jednolite części wód podziemnych,
- 4) obszary chronione.

Celem środowiskowym dla jednolitych części wód powierzchniowych niewyznaczonych jako sztuczne lub silnie zmienione jest ochrona, poprawa oraz przywracanie stanu jednolitych części wód powierzchniowych, tak aby osiągnąć dobry stan tych wód. Natomiast celem środowiskowym dla sztucznych i silnie zmienionych jednolitych części wód powierzchniowych jest ochrona tych wód oraz poprawa ich potencjału i stanu, tak aby osiągnąć dobry potencjał ekologiczny i dobry stan chemiczny sztucznych i silnie zmienionych jednolitych części wód powierzchniowych. Cele, dla wód o których mowa powyżej realizuje się przez podejmowanie działań zawartych w programie wodno-środowiskowym kraju, w szczególności działań polegających na: stopniowej redukcji zanieczyszczeń powodowanych przez substancje priorytetowe oraz substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego oraz zaniechaniu lub stopniowym eliminowaniu emisji do wód powierzchniowych substancji priorytetowych oraz substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego.

Celem środowiskowym dla jednolitych części wód podziemnych jest: zapobieganie lub ograniczanie wprowadzania do nich zanieczyszczeń, zapobieganie pogorszeniu oraz poprawa ich stanu, ochrona i podejmowanie działań naprawczych, a także zapewnianie równowagi między poborem a zasilaniem tych wód, tak aby osiągnąć ich dobry stan. Realizując cele, o których mowa powyżej podejmuje się w szczególności działania określone w programie wodno-środowiskowym kraju, polegające na stopniowym redukowaniu zanieczyszczenia wód podziemnych poprzez odwracanie znaczących i utrzymujących się tendencji wzrostowych zanieczyszczenia powstałego w wyniku działalności człowieka. Celem środowiskowym dla obszarów chronionych jest osiągnięcie norm i celów wynikających z przepisów szczególnych na podstawie których te obszary zostały utworzone. Cele, o których mowa zamieszcza się w planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza.

Ustawa upw (art. 39) zabrania m. in. wprowadzania ścieków:

- 1) bezpośrednio do wód podziemnych,
- 2) do wód powierzchniowych, jeżeli byłoby to sprzeczne z warunkami wynikającymi z istniejących form ochrony przyrody, stref ochronnych oraz obszarów ochronnych, w obrębie kąpielisk, plaż publicznych,
- 3) wód stojących,
- 4) jezior oraz do ich dopływów, jeżeli czas dopływu ścieków do jeziora byłby krótszy niż 24 godziny,
- 5) do ziemi jeżeli byłoby to sprzeczne z warunkami wynikającymi z istniejących form ochrony przyrody, utworzonych stref ochrony zwierząt łownych albo ostoi przyrody, a także stref ochronnych oraz obszarów ochronnych,
- 6) do ziemi zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego,
- 7) do ziemi jeżeli stopień oczyszczania ścieków lub miąższość utworów skalnych nad zwierciadłem wód podziemnych nie stanowi zabezpieczenia tych wód przed zanieczyszczeniem,
- 8) do ziemi w odległości mniejszej niż 1 kilometr od granic kąpielisk oraz plaż publicznych nad wodami.

Ścieki wprowadzane do wód lub do ziemi w ramach zwykłego albo szczególnego korzystania z wód powinny być oczyszczone w stopniu wymaganym przepisami ustawy (art.41 upw). Zabronione jest również wprowadzanie do wód odpadów, spławiania do wód śniegu wywożonego z terenów

zanieczyszczonych, gromadzenia ścieków, odchodów zwierzęcych, środków chemicznych, a także innych materiałów, które mogą zanieczyścić wody, mycia pojazdów w wodach powierzchniowych oraz nad brzegami tych wód, pobierania z wód powierzchniowych wody bezpośrednio do opryskiwaczy rolniczych oraz ich mycia w tych wodach, używania farb produkowanych na bazie związków organiczno-cynowych (TBT) do konserwacji technicznych konstrukcji podwodnych (art.40 upw). Wprowadzający ścieki do wód lub do ziemi są obowiązani zapewnić ochronę wód przed zanieczyszczeniem, w szczególności przez budowę i eksploatację urządzeń służących tej ochronie, a tam, gdzie jest to celowe, powtórne wykorzystanie oczyszczonych ścieków (art.42 upw). Aglomeracje o liczbie mieszkańców powyżej 2 000 mieszkańców powinny być wyposażone w systemy kanalizacji zbiorczej dla ścieków komunalnych, zakończone oczyszczalniami ścieków, zgodnie z ustaleniami krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (art.43 upw). Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych, którego integralną część stanowi wykaz aglomeracji, o których mowa powyżej, oraz wykaz niezbędnych przedsięwzięć w zakresie budowy i modernizacji urządzeń kanalizacyjnych, sporządza Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej, a zatwierdza Rada Ministrów. Ścieki bytowe oraz ścieki komunalne lub przemysłowe o składzie zbliżonym do ścieków bytowych, mogą być oczyszczane przez ich rolnicze wykorzystanie. Przez rolnicze wykorzystanie ścieków, rozumie się zastosowanie ścieków do nawadniania oraz nawożenia użytków rolnych oraz stawów wykorzystywanych do chowu lub hodowli ryb. Jednakże roczne i sezonowe dawki ścieków wykorzystywanych rolniczo nie mogą przekroczyć zapotrzebowania roślin na azot, potas, wodę oraz utrudniać przebiegu procesów samooczyszczania się gleby (art.44 upw). Minister właściwy do spraw środowiska określa w drodze rozporządzenia substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, powodujące zanieczyszczenie wód, które powinno być eliminowane (wykaz I), oraz substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, powodujące zanieczyszczenie wód, które powinno być ograniczane (wykaz II) jak również substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, których wprowadzanie w ściekach przemysłowych do urządzeń kanalizacyjnych wymaga uzyskania pozwolenia wodnoprawnego (art. 45 i 45a upw). W celu zapewnienia odpowiedniej jakości wody ujmowanej do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia oraz zaopatrzenia zakładów wymagających wody wysokiej jakości, a także ze względu na ochronę zasobów wodnych, mogą być ustanawiane: strefy ochronne ujęć wody oraz obszary ochronne zbiorników wód śródlądowych.

Projekt „Twórcza szkoła dla twórczego ucznia”
współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

Kontrola gospodarowania wodami dotyczy m.in. ochrony wód przed zanieczyszczeniem. W tym aspekcie wykonywana jest przez Inspekcję Ochrony Środowiska.

Rozdział 4.

OCHRONA GLEBY I ZIEMI

Ustawa prawo ochrony środowiska definiuje pojęcie powierzchni ziemi jako naturalne ukształtowanie terenu, glebę, oraz znajdującą się pod nią ziemię do głębokości oddziaływania człowieka. Ponad 90% powierzchni naszego kraju, jest w użytkowaniu rolnym i leśnym. W ostatnich latach wzrasta jednak powierzchnia terenów zurbanizowanych i zabudowanych, a wokół dużych ośrodków miejskich obserwuje się występowanie zjawiska suburbanizacji.

Zgodnie z polskim prawem (art. 101 ustawy poś) ochrona powierzchni ziemi polega na:

- 1) zapewnieniu jak najlepszej jej jakości, przez:
 - a. racjonalne gospodarowanie,
 - b. zachowanie wartości przyrodniczych,
 - c. zachowanie możliwości produkcyjnego wykorzystania,
 - d. ograniczanie zmian naturalnego ukształtowania,
 - e. utrzymanie jakości gleby i ziemi powyżej lub co najmniej na poziomie wymaganych standardów,
 - f. doprowadzenie jakości gleby i ziemi, co najmniej do wymaganych standardów, jeżeli nie są one dotrzymane,
 - g. zachowanie wartości kulturowych, z uwzględnieniem zabytków archeologicznych,
- 2) zapobieganiu ruchom masowym ziemi i ich skutkom.

Standard jakości określa zawartość niektórych substancji w glebie albo ziemi, poniżej których żadna z funkcji pełnionych przez powierzchnię ziemi nie jest naruszona. Minister właściwy do spraw środowiska, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa, w drodze rozporządzenia, określa standardy jakości gleby i ziemi, uwzględniając naturalne stężenia substancji w środowisku. Oceny jakości gleby i ziemi oraz obserwacji zmian dokonuje się w ramach państwowego monitoringu środowiska. Starosta prowadzi okresowe badania jakości gleby i ziemi (art. 109 ustawy). Starosta

proceeds also observation of areas threatened by mass movements of earth and areas, in which these movements occur, and also a register containing information about these areas. Selected aspects of soil and land protection are also contained in other laws such as: the Act of February 3, 1995 on the protection of agricultural and forest lands, the Act of June 11, 2011 on geological and mining law, the Act of March 27, 2003 on land-use planning and land management. The Act on the protection of agricultural and forest lands (hereinafter referred to as ugr) regulates the principles of protection of agricultural and forest lands and reclamation and improvement of the utility value of lands.

According to art. 3 of the Act on the protection of agricultural and forest lands, the protection of agricultural lands consists of:

- 1) limiting the assignment of them to non-agricultural or non-forest purposes,
- 2) preventing processes of degradation and devastation of agricultural lands and damage in agricultural production, resulting from non-agricultural activities and mass movements of earth,
- 3) reclamation and land management for agricultural purposes,
- 4) maintaining peatlands and water tables as natural water reservoirs,
- 5) limiting changes in the natural shaping of the earth's surface.

Meanwhile, the protection of forest lands consists of:

- 1) limiting the assignment of them to non-forest or non-agricultural purposes,
- 2) preventing processes of degradation and devastation of forest lands and damage in forest production, resulting from non-forest activities and mass movements of earth,
- 3) restoring the utility value of lands that have lost their forest character as a result of non-forest activities,
- 4) improving their utility value and preventing their productivity from declining,
- 5) limiting changes in the natural shaping of the earth's surface.

The competent authority in matters of protection of agricultural lands is the starosta, and of forest lands – the director of the regional directorate of State Forests, with the exception of national parks, where the director of the park (art. 5 ugr) is responsible. The owner of lands intended for agricultural use and lands reclaimed for agricultural use is obliged to counteract the degradation of soils, in particular erosion and mass movements of earth (art. 15 ugr).

Ustawa Prawo geologiczne i górnicze (dalej ugg) określa m.in. zasady i warunki podejmowania, wykonywania oraz zakończenia działalności w zakresie wydobywania kopalin ze złóż, podziemnego bezzbiornikowego magazynowania substancji i podziemnego składowania odpadów.

Zgodnie z ustawą zabronione jest podziemne składowanie następujących odpadów (art.126 ugg):

- 1) występujących w postaci ciekłej, w tym odpadów zawierających wodę w ilości powyżej 95% masy całkowitej, z wyłączeniem szlamów,
- 2) o właściwościach wybuchowych, żrących, utleniających, wysoce łatwopalnych lub łatwopalnych,
- 3) zakaźnych medycznych i zakaźnych weterynaryjnych,
- 4) powstających w wyniku prac naukowo-badawczych, rozwojowych lub działalności dydaktycznej, które nie są zidentyfikowane lub są niesklasyfikowane i których oddziaływanie na środowisko nie jest znane,
- 5) opon, z wyłączeniem opon rowerowych i opon o średnicy zewnętrznej większej niż 1400 mm,
- 6) innych, które w warunkach podziemnego składowania mogą podlegać niepożądanym zmianom fizycznym, chemicznym lub biologicznym.

Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (dalej pzp) określając zasady kształtowania polityki przestrzennej i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów przyjmuje za podstawę tych działań zrównoważony rozwój. W planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym ustawa nakazuje uwzględniać wymagania ochrony środowiska, w tym gospodarowania wodami i ochrony gruntów rolnych i leśnych (art. 1 ust.1 i 2 upzp). W planowaniu przestrzennym gminy przy sporządzaniu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy uwzględnia się uwarunkowania wynikające m. in. Ze stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego (art.10 ust. 1 upzp). Również przy sporządzaniu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego określa się obowiązkowo m.in. zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego (art.15 ust.2 upzp).

Rozdział 5.

OCHRONA PRZED HAŁASEM

Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska w szczególności poprzez :

- 1) utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub co najmniej na tym poziomie,
- 2) zmniejszenie poziomu hałasu co najmniej do dopuszczalnego, gdy nie jest on dotrzymany.

Hałas to według definicji zawartej w ustawie poś dźwięk o częstotliwości od 16 Hz do 16 000 Hz. Minister właściwy do spraw środowiska określa w rozporządzeniu dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku dla terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową, pod szpitale i domy opieki społecznej, pod budynki związane ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży, na cele uzdrowiskowe, na cele rekreacyjno-wypoczynkowe, na cele mieszkaniowo-usługowe. Oceny stanu akustycznego środowiska dokonuje się obowiązkowo dla aglomeracji o liczbie mieszkańców powyżej 100 tysięcy. Mogą być też określone również inne tereny na których dokonuje się oceny stanu akustycznego środowiska. Dla terenów na których dokonywana jest ocena stanu akustycznego środowiska starosta sporządza co 5 lat mapy akustyczne. Dla terenów, na których poziom hałasu przekracza poziom dopuszczalny, tworzy się programy ochrony środowiska przed hałasem, których celem jest dostosowanie poziomu hałasu do dopuszczalnego. Programy takie uchwała rada powiatu lub sejmik województwa. Organy te zobowiązane zostały przez ustawodawcę do zapewnienia możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie programu ochrony środowiska przed hałasem (art. 119 ust. 2a ustawy poś). Rozporządzenie ministra właściwego do spraw środowiska określa szczegółowe wymagania jakim powinien odpowiadać program ochrony środowiska przed hałasem (POH). Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska prowadzi rejestr zawierający informacje o stanie akustycznym środowiska, na podstawie pomiarów, badań i analiz wykonywanych w ramach państwowego monitoringu środowiska. Informację z rejestru o stanie akustycznym środowiska przekazywane są Głównemu Inspektorowi Ochrony Środowiska do dnia 31 marca każdego roku za rok poprzedni.

Rozdział 6.

OCHRONA PRZED POLAMI ELEKTROMAGNETYCZNYMI

Ochrona przed polami elektromagnetycznymi polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu środowiska poprzez (art. 121 ustawy poś) :

- 1) utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych lub co najmniej na poziomie dopuszczalnym,
- 2) zmniejszenie poziomów pól elektromagnetycznych co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane.

Pole elektromagnetyczne to według słownika ustawy poś pole elektryczne, magnetyczne oraz elektromagnetyczne o częstotliwościach od 0 Hz do 300 GHz. Minister właściwy do spraw środowiska określa w drodze rozporządzenia dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposoby sprawdzania dotrzymania tych poziomów różnicując poziom pól elektromagnetycznych dla terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową oraz miejsc dostępnych dla ludności. Oceny poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku i obserwacji zmian dokonuje się w ramach państwowego monitoringu środowiska. Wojewódzki inspektor ochrony środowiska prowadzi okresowe badania poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku. Ponadto wojewódzki inspektor prowadzi aktualizowany corocznie rejestr zawierający informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku z wyszczególnieniem przekroczeń dotyczących:

- 1) terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową,
- 2) miejsc dostępnych dla ludności.

Miejsca dostępne dla ludności to wszelkie miejsca z wyjątkiem takich, do których dostęp ludności jest zabroniony lub niemożliwy bez użycia sprzętu technicznego (art. 123 i 124 ustawy poś).

Rozdział 7.

OCHRONA KOPALIN

Złoża kopalin podlegają ochronie polegającej na racjonalnym gospodarowaniu ich zasobami oraz kompleksowym wykorzystaniu kopalin (art. 125 ustawy poś). W związku z tym eksploatację złoża kopaliny należy prowadzić w sposób gospodarczo uzasadniony, przy zastosowaniu środków ograniczających szkody w środowisku i przy zapewnieniu racjonalnego wydobycia i zagospodarowania kopaliny. Podmiot podejmujący eksploatację złóż kopaliny lub prowadzący tę eksploatację jest zobowiązany przepisami ustawy do przedsięwzięcia środków niezbędnych do ochrony zasobów złoża jak również do ochrony powierzchni ziemi oraz wód powierzchniowych i podziemnych, sukcesywnego prowadzenia rekultywacji terenów poeksploatacyjnych oraz przywracania do właściwego stanu innych elementów przyrodniczych (art. 126 ustawy poś). Szczegółowe zasady gospodarowania złożem kopaliny i związanej z eksploatacją złoża ochrony środowiska określają przepisy ustawy- *Prawo geologiczne i górnicze*. Ustawa określa również wymagania w zakresie ochrony złóż kopaliny, wód podziemnych oraz innych elementów środowiska. Wg tej ustawy złożo kopaliny to naturalne nagromadzenie minerałów, skał oraz innych substancji, których wydobywanie może przynieść korzyść gospodarczą. Ustawa wyróżnia pojęcie własności górniczej, które przysługuje Skarbowi Państwa (art.10 ugg). Do własności górniczej należą złoża: węglowodorów, węgla kamiennego, metanu występującego jako kopalina towarzysząca, węgla brunatnego, rud metali z wyjątkiem darniowych rud żelaza, metali w stanie rodzimym, rud pierwiastków promieniotwórczych, siarki rodzimej, soli kamiennej, soli potasowej, soli potasowo-magnezowej, gipsu i anhydrytu, kamieni szlachetnych, bez względu na miejsce ich występowania, złoża wód leczniczych, wód termalnych i solanek. Pozostałe kopaliny objęte są prawem własności nieruchomości gruntowej czyli należą do właściciela nieruchomości. Skarb Państwa może korzystać z przedmiotu własności górniczej albo rozporządzać swoim prawem przez ustanowienie na rzecz innych podmiotów użytkowania górniczego. Umowę taką zawiera się na czas oznaczony, nie dłuższy niż 50 lat. Wynagrodzenie z tytułu ustanowienia użytkowania górniczego stanowi dochód budżetu państwa (art.13 ustawy). Pamiętać należy, że wydobywanie kopaliny ze złóż wymaga uzyskania

Projekt „Twórcza szkoła dla twórczego ucznia”
współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

koncesji. Koncesji udziela się na czas oznaczony, nie krótszy niż 3 lata i nie dłuższy niż 50 lat, chyba że zainteresowany przedsiębiorca złożył wniosek o udzielenie koncesji na czas krótszy.

Rozdział 8.

OCHRONA ZWIERZĄT ORAZ ROŚLIN

Ochrona zwierząt oraz roślin polega na :

- 1) zachowaniu cennych ekosystemów, różnorodności biologicznej i utrzymaniu równowagi przyrodniczej,
- 2) tworzeniu warunków prawidłowego rozwoju i optymalnego spełniania przez zwierzęta i roślinność funkcji biologicznej w środowisku,
- 3) zapobieganiu lub ograniczaniu negatywnych oddziaływań na środowisko, które mogłyby niekorzystnie wpływać na zasoby oraz stan zwierząt oraz roślin,
- 4) zapobieganiu zagrożeniom naturalnych kompleksów i tworów przyrody.

Ochrona taka jest realizowana poprzez:

- 1) obejmowanie ochroną obszarów i obiektów cennych przyrodniczo,
- 2) ustanawianie ochrony gatunków zwierząt oraz roślin,
- 3) ograniczanie możliwości pozyskiwania dziko występujących zwierząt oraz roślin,
- 4) odtwarzanie populacji zwierząt i stanowisk roślin oraz zapewnianie reprodukcji dziko występujących zwierząt oraz roślin,
- 5) zabezpieczanie lasów i zadrzewień przed zanieczyszczeniem i pożarami,
- 6) ograniczanie możliwości wycinania drzew i krzewów oraz likwidacji terenów zieleni,
- 7) zalesianie, zadrzewianie lub tworzenie skupień roślinności, zwłaszcza gdy przemawiają za tym potrzeby ochrony gleby, zwierząt, kształtowania klimatu oraz inne potrzeby związane z zapewnieniem różnorodności biologicznej, równowagi przyrodniczej i zaspokajania potrzeb rekreacyjno-wypoczynkowych ludzi,
- 8) nadzorowanie wprowadzania do środowiska organizmów genetycznie zmodyfikowanych.

Szczegółowe zasady ochrony roślin i zwierząt określają odrębne ustawy. I tak na przykład szczegółowe zasady ochrony obszarów i obiektów o wartościach przyrodniczych, krajobrazu, zwierząt

i roślin zagrożonych wyginięciem oraz drzew, krzewów i zieleni – określają przepisy ustawy o ochronie przyrody. Ochronę zasobów lasów regulują przepisy ustawy o lasach. Szczegółowe zasady ochrony dziko występujących zwierząt – określają przepisy ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym oraz ustawy Prawo łowieckie. Natomiast zasady ochrony zwierząt gospodarskich i domowych – określają przepisy ustawy o ochronie zwierząt.

a) **formy ochrony przyrody**

Ustawa o ochronie przyrody (zwana w dalszej części ustawą uop) wskazuje, że obowiązkiem organów administracji publicznej, osób prawnych i innych jednostek organizacyjnych oraz osób fizycznych jest dbałość o przyrodę będącą dziedzictwem i bogactwem narodowym. (art. 4 uop) Wyróżnia ona następujące formy ochrony przyrody: parki narodowe, rezerwaty przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Park narodowy obejmuje obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1.000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe (art. 8 ustawy uop). Park narodowy tworzy się w celu zachowania różnorodności biologicznej, zasobów, tworów i składników przyrody nieożywionej i walorów krajobrazowych, przywrócenia właściwego stanu zasobów i składników przyrody oraz odtworzenia zniekształconych siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin, siedlisk zwierząt lub siedlisk grzybów. Na obszarach graniczących z parkiem narodowym wyznacza się otulinę parku narodowego (art. 11 uop). W otulinie może być utworzona strefa ochronna zwierząt łownych ze względu na potrzebę ochrony zwierząt w parku narodowym.

Rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi. Uznanie za rezerwat przyrody następuje w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska

(art. 13 uop). Na obszarach graniczących z rezerwatem przyrody również może być wyznaczona otulina. W parkach narodowych oraz w rezerwach przyrody zabrania się m.in. chwytania lub zabijania dziko występujących zwierząt, polowania, pozyskiwania, niszczenia lub umyślnego uszkodzenia roślin oraz grzybów, pozyskiwania skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, niszczenia gleby lub zmiany przeznaczenia i użytkowania gruntów, stosowania chemicznych i biologicznych środków ochrony roślin i nawozów, zbioru dziko występujących roślin i grzybów oraz ich części, połowu ryb, ruchu pieszego, rowerowego, narciarskiego i jazdy konnej z wyjątkiem szlaków i tras narciarskich wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska.

Park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju (art. 16 uop). Utworzenie parku krajobrazowego lub powiększenie jego obszaru następuje w drodze uchwały sejmiku województwa. Grunty rolne i leśne oraz inne nieruchomości znajdujące się w granicach parku krajobrazowego pozostawia się w gospodarczym wykorzystaniu. Dla parków narodowych, rezerwatów przyrody i parków krajobrazowych sporządza się i realizuje plan ochrony. Plan ochrony, ustanawia się w terminie 5 lat od dnia utworzenia parku narodowego, uznania obszaru za rezerwat przyrody albo utworzenia parku krajobrazowego (art. 18 uop). Minister właściwy do spraw środowiska ustanawia, w drodze rozporządzenia, plan ochrony dla parku narodowego. Regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia, w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia, plan ochrony dla rezerwatu przyrody. Sejmik województwa ustanawia, w drodze uchwały plan ochrony dla parku krajobrazowego.

Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych (art. 23 uop). Wyznaczenie obszaru chronionego krajobrazu następuje w drodze uchwały sejmiku województwa.

Sieć obszarów Natura 2000 obejmuje: obszary specjalnej ochrony ptaków, specjalne obszary ochrony siedlisk, obszary mające znaczenie dla Wspólnoty Europejskiej (art. 25 uop). Minister właściwy do spraw środowiska określa, w drodze rozporządzenia, typy siedlisk przyrodniczych oraz gatunki będące przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, w tym siedliska przyrodnicze i gatunki o znaczeniu

priorytetowym oraz wymagające ochrony w formie wyznaczenia obszarów Natura 2000, a także kryteria wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania za obszary mające znaczenie dla Wspólnoty i wyznaczenia jako specjalne obszary ochrony siedlisk oraz obszarów kwalifikujących się do wyznaczenia jako obszary specjalnej ochrony ptaków, mając na uwadze zachowanie poszczególnych cennych lub zagrożonych składników różnorodności biologicznej, na podstawie których jest wyznaczana sieć obszarów Natura 2000. Specjalne obszary ochrony siedlisk minister właściwy do spraw środowiska wyznacza po uzgodnieniu z Komisją Europejską w terminie 6 lat od dnia zatwierdzenia tego obszaru przez Komisję Europejską jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty (art. 27 uop). Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska nadzoruje funkcjonowanie obszarów Natura 2000, prowadząc ewidencję danych niezbędnych do podejmowania działań w zakresie ich ochrony. Regionalny dyrektor ochrony środowiska koordynuje funkcjonowanie obszarów Natura 2000 na obszarze swojego działania. Jeżeli przemawiają za tym konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym i wobec braku rozwiązań alternatywnych, właściwy miejscowo regionalny dyrektor ochrony środowiska, a na obszarach morskich – dyrektor właściwego urzędu morskiego, może zezwolić na realizację planu lub działań, mogących znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000 zapewniając wykonanie kompensacji przyrodniczej niezbędnej do zapewnienia spójności i właściwego funkcjonowania sieci obszarów Natura 2000. Minister właściwy do spraw środowiska ustanawia, w drodze rozporządzenia, plan ochrony dla obszaru Natura 2000 lub jego części na okres 20 lat, kierując się koniecznością utrzymania i przywracania do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których wyznaczono obszar Natura 2000 (art. 29 uop). Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska składa do Komisji Europejskiej raporty i notyfikacje dotyczące obszarów Natura 2000 oraz występuje o opinie w sprawie tych obszarów.

Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyiska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie (art. 40 uop). Stanowiskami dokumentacyjnymi są niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do wyodrębnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym, miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych,

jaskinie lub schroniska podskalne wraz z namuliskami oraz fragmenty eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych. Stanowiskami dokumentacyjnymi mogą być także miejsca występowania kopalnych szczątków roślin lub zwierząt (art. 41 uop).

Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania (art. 42 uop). Zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi są fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne (art. 43 uop). Ustanowienie pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego następuje w drodze uchwały rady gminy.

Ochrona gatunkowa obejmuje okazy gatunków oraz siedliska i ostoje roślin, zwierząt i grzybów (art. 46 uop). Ochrona gatunkowa ma na celu zapewnienie przetrwania i właściwego stanu ochrony dziko występujących na terenie kraju lub innych państw członkowskich Unii Europejskiej rzadkich, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną na podstawie przepisów umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, gatunków roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk i ostoi, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej.

Rośliny, zwierzęta i grzyby gatunków zagrożonych wyginięciem w środowisku przyrodniczym podlegają ochronie ex situ (łac. ex situ – poza miejscem) w ogrodach zoologicznych, ogrodach botanicznych lub bankach genów. Ochrona ex situ gatunków, zmierza do przywrócenia osobników tych gatunków do środowiska przyrodniczego (art. 47 uop). Minister właściwy do spraw środowiska określa, w drodze rozporządzenia gatunki roślin, zwierząt, grzybów objętych ochroną ścisłą, objętych ochroną częściową, jak również strefy ochrony ostoi, stanowisk, miejsc rozrodu lub regularnego przebywania. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska opracowuje programy ochrony zagrożonych wyginięciem gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

Na mocy ustawy o ochronie przyrody rada gminy została zobowiązana zakładać i utrzymywać w należytym stanie tereny zieleni i zadrzewienia (art. 78 uop). Na drogach publicznych oraz ulicach

i placach środki chemiczne powinny być stosowane według ustawy w sposób najmniej szkodzący terenom zieleni oraz zadrzewieniom (art. 82). Rada Ministrów w drodze uchwały zatwierdza Program Ochrony i Zrównoważonego Użytkowania Różnorodności Biologicznej (art. 111 uop). W ramach państwowego monitoringu środowiska prowadzi się monitoring przyrodniczy różnorodności biologicznej i krajobrazowej. Monitoring przyrodniczy polega na obserwacji i ocenie stanu oraz zachodzących zmian w składnikach różnorodności biologicznej i krajobrazowej, w tym typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, ze szczególnym uwzględnieniem typów siedlisk przyrodniczych i gatunków o znaczeniu priorytetowym, a także na ocenie skuteczności stosowanych metod ochrony przyrody. Ustawa o ochronie przyrody zabrania wprowadzania do środowiska przyrodniczego oraz przemieszczania w tym środowisku roślin, zwierząt lub grzybów gatunków obcych (art.120). Zabrania również wypalania łąk, pastwisk, nieużytków, rowów, pasów przydrożnych, szlaków kolejowych oraz trzcinowisk i szuwarów (art.124).

b) ochrona lasów

Zgodnie z ustawą o lasach **lasami** stanowiącymi własność Skarbu Państwa zarządza Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe. Według słownika ustawy trwale zrównoważona gospodarka leśna oznacza działalność zmierzającą do ukształtowania struktury lasów i ich wykorzystania w sposób i tempie zapewniającym trwałe zachowanie ich bogactwa biologicznego, wysokiej produktywności oraz potencjału regeneracyjnego, żywotności i zdolności do wypełniania, teraz i w przyszłości, wszystkich ważnych ochronnych, gospodarczych i socjalnych funkcji na poziomie lokalnym, narodowym i globalnym, bez szkody dla innych ekosystemów. Trwale zrównoważoną gospodarkę leśną (art.7 ustawy o lasach) prowadzi się według planu urządzenia lasu lub uproszczonego planu urządzenia lasu, z uwzględnieniem w szczególności następujących celów :

- 1) zachowania lasów i korzystnego ich wpływu na klimat, powietrze, wodę, glebę, warunki życia i zdrowia człowieka oraz na równowagę przyrodniczą,

- 2) ochrony lasów, zwłaszcza lasów i ekosystemów leśnych stanowiących naturalne fragmenty rodzimej przyrody lub lasów szczególnie cennych ze względu na: zachowanie różnorodności przyrodniczej, zachowanie leśnych zasobów genetycznych, walory krajobrazowe, potrzeby nauki,
- 3) ochrony gleb i terenów szczególnie narażonych na zanieczyszczenie lub uszkodzenie oraz o specjalnym znaczeniu społecznym,
- 4) ochrony wód powierzchniowych i głębinowych, retencji zlewni, w szczególności na obszarach wododziałów i na obszarach zasilania zbiorników wód podziemnych,
- 5) produkcji, na zasadzie racjonalnej gospodarki, drewna oraz surowców i produktów ubocznego użytkowania lasu.

Gospodarkę leśną prowadzi się według następujących zasad: powszechnej ochrony lasów, trwałości utrzymania lasów, ciągłości i zrównoważonego wykorzystania wszystkich funkcji lasów, powiększania zasobów leśnych. W celu zapewnienia powszechnej ochrony lasów właściciele lasów są obowiązani do kształtowania równowagi w ekosystemach leśnych i podnoszenia naturalnej odporności drzewostanów. Ponadto właściciele lasów są obowiązani do trwałego utrzymywania lasów i zapewnienia ciągłości ich użytkowania. Plany urządzenia lasu sporządza się dla lasów stanowiących własność Skarbu Państwa (art. 19 ustawy o lasach). Uproszczone plany urządzenia lasu, sporządza się dla lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa oraz dla lasów wchodzących w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa. Dla lasów rozdrobnionych o powierzchni do 10 ha, niestanowiących własności Skarbu Państwa, zadania z zakresu gospodarki leśnej określa decyzja starosty wydana na podstawie inwentaryzacji stanu lasów. Dla lasów rozdrobnionych o powierzchni do 10 ha, wchodzących w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa, zadania z zakresu gospodarki leśnej na podstawie inwentaryzacji stanu lasów określa nadleśniczy (art. 19).

c) ochrona zwierząt

Zgodnie z ustawą prawo łowieckie - łowiectwo jako element ochrony środowiska przyrodniczego, oznacza ochronę zwierząt łownych (zwierzyny) i gospodarowanie ich zasobami w zgodzie z zasadami ekologii oraz zasadami racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej (art.1 ustawy). Zwierzęta łowne

w stanie wolnym, jako dobro ogólnonarodowe, stanowią własność Skarbu Państwa. Gospodarka łowiecka jest to działalność w zakresie ochrony, hodowli i pozyskiwania zwierzyny. Ochrona zwierzyny obejmuje tworzenie warunków bezpiecznego bytowania zwierzyny, a w szczególności: zwalczanie kłusownictwa i wszelkich zjawisk szkodnictwa łowieckiego, zakaz - poza polowaniami i odłowami, sprawdzianami pracy psów myśliwskich, a także szkoleniami ptaków łowczych i psów myśliwskich, organizowanymi przez Polski Związek Łowiecki – płoszenia, chwywania, przetrzymywania, ranienia i zabijania zwierzyny, zakaz wybierania i posiadania jaj i piskląt, wyrabiania i posiadania wydmuszek oraz niszczenia legowisk, nor i gniazd ptasich, zakaz sprzedaży, transportu w celu sprzedaży, przetrzymywania w celu sprzedaży oraz oferowania do sprzedaży żywych lub martwych zwierząt łownych, jak również wszelkich łatwo rozpoznawalnych części lub produktów uzyskanych z tych zwierząt, z wyjątkiem tych zwierząt łownych, które zostały pozyskane zgodnie z prawem lub nabyte w inny legalny sposób (art. 9 ustawy). Ustawa o rybactwie śródlądowym określa m.in. zasady i warunki ochrony, chowu, hodowli i połowu ryb w powierzchniowych wodach śródlądowych, w wodach znajdujących się w urządzeniach wodnych oraz w obiektach przeznaczonych do chowu lub hodowli ryb (art. 1). Zgodnie z ustawą za chów ryb uważa się działania zmierzające do utrzymywania i zwiększania produkcji ryb, a za hodowlę – chów połączony z doborem i selekcją, w celu zachowania i poprawienia wartości użytkowej ryb.

Rozdział 9.

PRZECIWDZIAŁANIE ZANIECZYSZCZENIOM

Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom polega na zapobieganiu lub ograniczaniu wprowadzania do środowiska substancji lub energii. (art. 137 ustawy poś) Eksploatacja instalacji, urządzenia zgodnie z wymogami ochrony środowiska jest obowiązkiem ich właściciela bądź podmiotu władającego na podstawie innego tytułu prawnego. Natomiast przestrzeganie wymagań ochrony środowiska związanych z eksploatacją dróg, linii kolejowych, linii tramwajowych, lotnisk oraz portów zapewniają zarządzający tymi obiektami. Podmiot korzystający ze środowiska jest obowiązany zapewnić przestrzeganie wymagań ochrony środowiska, w szczególności przez: odpowiednią organizację pracy, powierzanie funkcji związanych z zapewnieniem ochrony środowiska osobom posiadającym odpowiednie kwalifikacje zawodowe, zapoznanie pracowników, których zakres czynności wiąże się z kwestiami ochrony środowiska, z wymaganiami w tym zakresie, gdy nie jest konieczne odpowiednie przygotowanie zawodowe w tym zakresie, podejmowanie działań w celu wyeliminowania lub ograniczenia szkód w środowisku wynikających z nieprzestrzegania wymagań ochrony środowiska przez pracowników, a także podejmowania właściwych środków w celu wyeliminowania takich przypadków w przyszłości. Pracownicy są obowiązani postępować w sposób zapewniający ochronę środowiska (art. 140 ustawy poś). Eksploatacja instalacji lub urządzenia nie powinna powodować przekroczenia standardów emisyjnych. Prowadzący instalację oraz użytkownik urządzenia są zobowiązani do zapewnienia ich prawidłowej eksploatacji (art. 146, art. 147 poś) polegającej w szczególności na : stosowaniu paliw, surowców i materiałów eksploatacyjnych zapewniających ograniczenie ich negatywnego oddziaływania na środowisko, podejmowaniu odpowiednich działań w przypadku powstania zakłóceń w procesach technologicznych i operacjach technicznych w celu ograniczenia ich skutków dla środowiska, okresowych pomiarów wielkości emisji i pomiarów ilości pobieranej wody a w przypadku wprowadzania do środowiska znacznych ilości substancji lub energii do ciągłych pomiarów wielkości emisji.

Wprowadzający do obrotu substancję t.j. pierwiastki chemiczne oraz ich związki, mieszaniny lub roztwory występujące w środowisku lub powstałe w wyniku działalności człowieka jest obowiązany do opakowania substancji w sposób zabezpieczający przed przypadkowym wprowadzeniem do środowiska oraz załączenia informacji zapewniającej identyfikację zagrożeń, jakie wynikają z wprowadzenia substancji do środowiska (art. 159 ustawy poś). Zabronione jest co do zasady wprowadzanie do obrotu lub ponowne wykorzystanie substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, w szczególności azbestu i PCB (art. 160 poś). Minister właściwy do spraw środowiska może w drodze rozporządzenia określić również inne substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska. Wykorzystywane substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska podlegają sukcesywnej eliminacji. Wykorzystujący substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska zobowiązani są przedkładać marszałkowi województwa informacje o rodzaju, ilości i miejscach ich występowania z tym, że osoby fizyczne nie będące przedsiębiorcami przedkładają takie informacje w formie uproszczonej wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta. Marszałek województwa prowadzi rejestr rodzaju, ilości oraz miejsc występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska.

Produkt czyli wprowadzona do obrotu substancja, energia, instalacja, urządzenie oraz inny przedmiot lub jego część powinien być zaopatrzony w informację dotyczącą: zużycia paliw lub materiałów eksploatacyjnych, wielkości emisji związanej z użytkowaniem produktu, bezpiecznego dla środowiska użytkowania, demontażu, powtórnego wykorzystania lub unieszkodliwienia produktu (art. 167 poś). Wprowadzający produkt do obrotu powinien zapewnić spełnienie przez produkt wymagań ochrony środowiska (art. 168 poś). Ochronę przed zanieczyszczeniami powstającymi w związku z eksploatacją dróg, linii kolejowych, linii tramwajowych, lotnisk oraz portów zapewnia się przez :

- 1) stosowanie rozwiązań technicznych ograniczających rozprzestrzenianie zanieczyszczeń, a w szczególności zabezpieczeń akustycznych, zabezpieczeń przed przedostawaniem się zanieczyszczonych wód opadowych do gleby lub ziemi, środków umożliwiających usuwanie odpadów powstających w trakcie eksploatacji dróg, linii kolejowych, linii tramwajowych, lotnisk oraz portów,
- 2) właściwą organizację ruchu.

Eksploatacja dróg, linii kolejowych, linii tramwajowych, lotnisk oraz portów nie może powodować przekroczenia standardów jakości środowiska. Zarządzający drogą, linią kolejową, linią tramwajową,
GMINA WILCZYN

lotniskiem lub portem, jest obowiązany do okresowych pomiarów poziomów w środowisku substancji lub energii wprowadzanych w związku z eksploatacją tych obiektów. A w razie eksploatacji obiektów o określonych cechach lub kategoriach wskazujących na możliwość wprowadzania do środowiska substancji lub energii w znacznych ilościach zarządzający drogą, linią kolejową, linią tramwajową, lotniskiem lub portem jest obowiązany do ciągłych pomiarów ich poziomów w środowisku (art.175 poś).

Rozdział 10.

WYTWARZANIE I GOSPODAROWANIE ODPADAMI

Kompleksowe uregulowania odnośnie zagadnienia odpadów zawiera ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach dalej uo. Ustawa ta wdraża 13 dyrektyw Wspólnot Europejskich oraz dokonała zmian w kilkunastu ustawach krajowych. Ustawa zgodnie z art. 1 określa środki służące ochronie środowiska, życia i zdrowia ludzi zapobiegające i zmniejszające negatywny wpływ na środowisko oraz zdrowie ludzi wynikający z wytwarzania odpadów i gospodarowania nimi oraz ograniczające ogólne skutki użytkowania zasobów i poprawiające efektywność takiego użytkowania. Za odpad, zgodnie z ustawą, uważa się każdą substancję lub przedmiot, których posiadacz pozbywa się, zamierza się pozbyć lub do których pozbycia się jest obowiązany. Gospodarowanie odpadami to z kolei zbieranie, transport, przetwarzanie odpadów, łącznie z nadzorem nad tego rodzaju działaniami, jak również późniejsze postępowanie z miejscami unieszkodliwiania odpadów oraz działania wykonywane w charakterze sprzedawcy odpadów lub pośrednika w obrocie odpadami. Ustawa zobowiązała ministra właściwego do spraw ochrony środowiska do wydania rozporządzenia odnośnie klasyfikacji odpadów. Obowiązujące obecnie rozporządzenie z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów dzieli odpady w zależności od źródła powstania na 20 grup. Rozporządzenie określa również listę odpadów niebezpiecznych. Zgodnie z art. 16 ustawy o odpadach gospodarkę odpadami należy prowadzić w sposób zapewniający ochronę życia i zdrowia ludzi oraz środowiska, w szczególności gospodarka odpadami nie może: powodować zagrożenia dla wody, powietrza, gleby, roślin lub zwierząt, powodować uciążliwości przez hałas lub zapach, wywoływać niekorzystnych skutków dla terenów wiejskich lub miejsc o szczególnym znaczeniu, w tym kulturowym i przyrodniczym. Ustawa wprowadziła hierarchię sposobów postępowania z odpadami:

- 1) zapobieganie powstawaniu odpadów,
- 2) przygotowywanie do ponownego użycia,
- 3) recykling,
- 4) inne procesy odzysku,

5) unieszkodliwianie.

Każdy, kto podejmuje działania powodujące lub mogące powodować powstanie odpadów, powinien takie działania planować, projektować i prowadzić przy użyciu takich sposobów produkcji lub form usług oraz surowców i materiałów, aby w pierwszej kolejności zapobiegać powstawaniu odpadów lub ograniczać ilość odpadów i ich negatywne oddziaływanie na życie i zdrowie ludzi oraz na środowisko, w tym przy wytwarzaniu produktów, podczas i po zakończeniu ich użycia. Odpady, których powstaniu nie udało się zapobiec, posiadacz odpadów w pierwszej kolejności jest obowiązany poddać odzyskowi. Odzysk polega w pierwszej kolejności na przygotowaniu odpadów przez ich posiadacza do ponownego użycia lub poddaniu recyklingowi, a jeżeli nie jest to możliwe z przyczyn technologicznych lub nie jest uzasadnione z przyczyn ekologicznych lub ekonomicznych – poddaniu innym procesom odzysku. Odpady, których poddanie odzyskowi nie było możliwe posiadacz odpadów jest obowiązany unieszkodliwiać. Składowane powinny być wyłącznie te odpady, których unieszkodliwienie było niemożliwe. Unieszkodliwianiu natomiast poddaje się te odpady, z których uprzednio wysegregowano odpady nadające się do odzysku (art.18 ustawy). Na organy administracji publicznej został nałożony obowiązek podejmowania działań wspierających ponowne użycie i przygotowanie do ponownego użycia odpadów, w szczególności: zachęcając do tworzenia i wspierając sieci ponownego wykorzystania i napraw oraz stwarzając zachęty ekonomiczne (art.19 ustawy). Ustawa o odpadach określa tzw. zasadę bliskości t.j. odpady, z uwzględnieniem hierarchii sposobów postępowania z odpadami. W pierwszej kolejności odpady poddaje się przetwarzaniu w miejscu ich powstania. Odpady, które nie mogą być przetworzone w miejscu ich powstania, przekazuje się, uwzględniając hierarchię sposobów postępowania z odpadami oraz najlepszą dostępną technikę lub technologię do najbliższych położonych miejsc, w których mogą być przetworzone. Posiadacz odpadów jest obowiązany do niezwłocznego usunięcia odpadów z miejsca nieprzeznaczonego do ich składowania lub magazynowania. W przypadku nieusunięcia odpadów wójt, burmistrz lub prezydent miasta, w drodze decyzji wydawanej z urzędu, nakazuje posiadaczowi odpadów usunięcie odpadów z miejsca nieprzeznaczonego do ich składowania lub magazynowania (art. 26 ustawy). Odpady mogą być przetwarzane w instalacjach lub urządzeniach. Instalacje oraz urządzenia do przetwarzania odpadów eksploatuje się tylko wówczas, gdy: spełniają wymagania ochrony środowiska, w tym nie powodują przekroczenia standardów emisyjnych, o których mowa w przepisach o ochronie środowiska oraz pozostałości powstające w wyniku działalności

związanej z przetwarzaniem odpadów będą przetwarzane z zachowaniem wymagań określonych w ustawie o odpadach (art.29 uo).

Dla osiągnięcia celów założonych w polityce ekologicznej państwa, oddzielenia tendencji wzrostu ilości wytwarzanych odpadów i ich wpływu na środowisko od tendencji wzrostu gospodarczego kraju, wdrażania hierarchii sposobów postępowania z odpadami oraz zasady samowystarczalności i bliskości, a także utworzenia i utrzymania w kraju zintegrowanej i wystarczającej sieci instalacji gospodarowania odpadami, spełniających wymagania ochrony środowiska, opracowuje się plany gospodarki odpadami. Plany gospodarki odpadami są opracowywane na poziomie krajowym i wojewódzkim. Rada Ministrów uchwała krajowy plan gospodarki odpadami opracowany przez ministra właściwego do spraw środowiska, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw gospodarki wodnej a na poziomie województwa sejmik województwa opracowany przez zarząd województwa (art. 34 i art. 36 ustawy). Plany gospodarki odpadami podlegają aktualizacji nie rzadziej niż co 6 lat.

Prowadzenie zbierania odpadów i prowadzenie przetwarzania odpadów wymaga uzyskania zezwolenia. Właściwymi organami są w zależności od rodzajów odpadów lub przedsięwzięć: starosta, marszałek województwa, regionalny dyrektor ochrony środowiska, Głównego Inspektora Sanitarnego. Marszałek województwa prowadzi rejestr podmiotów wprowadzających produkty, produkty w opakowaniach i gospodarujących odpadami (art.41 i art.49 ustawy). Posiadacz odpadów jest obowiązany do prowadzenia na bieżąco ich ilościowej i jakościowej ewidencji zgodnie z katalogiem odpadów. Natomiast sprzedawca odpadów i pośrednik w obrocie odpadami niebędący posiadaczami odpadów są zobowiązani do prowadzenia na bieżąco ilościowej i jakościowej ewidencji odpadów niebezpiecznych. Zwolnieni z tego obowiązku są m.in. wytwórcy odpadów komunalnych, osoby fizyczne i jednostki organizacyjne niebędące przedsiębiorcami, które wykorzystują odpady na potrzeby własne (art.66 ustawy). Wytwórcy zobowiązani do prowadzenia ewidencji odpadów prowadzący działalność polegającą na gospodarowaniu odpadami oraz podmiot prowadzący działalność polegającą na wydobywaniu odpadów ze składowiska odpadów lub ze zwałowiska odpadów zobowiązani są do sporządzania rocznych sprawozdań o wytwarzanych odpadach i o gospodarowaniu odpadami, które są przedkładane marszałkowi województwa do 15 marca za poprzedni rok kalendarzowy. Na mocy ustawy o odpadach powstała baza danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami, którą

proceeds the voivodeship marshal (art. 79 and art. 80 of the Act). Waste can be deposited in: landfill, in underground landfill, in the facility for the safe disposal of waste from mining. There are the following types of landfills: landfill of non-hazardous waste, landfill of inert waste, landfill of other than non-hazardous and inert (art. 103 of the Act). Waste before disposal in a landfill is subject to a process of physical, chemical, thermal or biological transformation, together with segregation, in order to reduce the risk to life and health of people or the environment and to reduce the quantity or volume of waste deposited, and also to facilitate their disposal or recovery. In a landfill of non-hazardous waste, only non-hazardous waste can be deposited. In a landfill of inert waste, only inert waste can be deposited (art. 105, art. 106, art. 108 of the Act). Only waste may be deposited in a landfill if: in relation to which a basic characteristic of waste has been prepared, tests of suitability have been carried out and they meet the criteria for the deposit of waste in a landfill. The basic characteristic of waste is prepared by the producer or the holder of waste responsible for the management of waste, directing waste to a landfill, and in the case of municipal waste – the subject receiving municipal waste from the owner of real estate (art. 109, art. 110 of the Act). The Act (art. 122) prohibits the deposit of the following waste:

- 1) occurring in liquid form, in particular waste containing water in a quantity exceeding 95% of the total mass, with the exception of sludges,
- 2) with explosive, flammable, oxidizing, highly flammable or flammable properties,
- 3) infectious medical and infectious veterinary,
- 4) arising from scientific research and development or educational activities, which are not identified or are new and whose effect on the environment is unknown,
- 5) tires and their parts, with the exception of bicycle tires and tires with an outer diameter greater than 1400 mm,
- 6) subject to selective biodegradation,
- 7) specified in separate provisions.

ZAKOŃCZENIE

Kwestia ochrony środowiska przyrodniczego w aspekcie prawnym stanowi zagadnienie bardzo rozległe i w dużej mierze skomplikowane. W celu umożliwienia całościowego spojrzenia na podstawowe aspekty ochrony środowiska dokonano selekcji materiału źródłowego i w opracowaniu przedstawiono jedynie podstawowe zagadnienia i podstawowe regulacje prawne związane z ochroną środowiska przyrodniczego. Należy bowiem zaznaczyć, że w każdej z omawianych dziedzin w prawodawstwie krajowym istnieje ogromna liczba rozporządzeń wykonawczych, obwieszczeń czy też przepisów prawa miejscowego regulujących bardzo szczegółowo poszczególne aspekty ochrony środowiska przyrodniczego. Jest to jednak wiedza specjalistyczna niezbędna ekspertom zajmującym się problematyką i przekracza ramy wyznaczone przez powyższy konspekt. Również w prawodawstwie Wspólnot Europejskich istnieje szereg rozporządzeń, dyrektyw czy decyzji regulujących kwestie ochrony poszczególnych dóbr środowiska naturalnego, które nie zostały tu opisane ze względu na ramy objętościowe opracowania.

Niewątpliwie kwestia ochrony środowiska przyrodniczego jest jednym z priorytetowych zagadnień w prawodawstwie Wspólnot Europejskich. Ze względu na członkostwo naszego kraju w strukturach Unii Europejskiej również w krajowym porządku prawnym temat ochrony przyrody jest często podejmowany i szczególnie regulowany. Dzięki licznym aktom prawnym, co zostało przedstawione w niniejszym opracowaniu, każde dobro przyrody ma zapewnioną odpowiednią ochronę prawną. Wykazano, że większość kwestii związanych z ochroną środowiska reguluje obszerny akt prawny jakim jest ustawa o ochronie środowiska, ale również szereg innych ustaw i rozporządzeń. Na straży ochrony środowiska stoi również Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, która wskazuje, że dbałość o dobro środowiska jest obowiązkiem każdego obywatela. Uregulowanie tych zagadnień w ustawie zasadniczej świadczy o wysokiej randze omawianego zagadnienia i świadomości ustawodawcy ważności problematyki ochrony środowiska przyrodniczego. Środowisko w Polsce ma zatem zapewnioną właściwą ochronę prawną. Należy przypuszczać, że do takiego stanu rzeczy przyczyniła się wzrastająca

Projekt „Twórcza szkoła dla twórczego ucznia”
współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

świadomość społeczeństw w kwestii potrzeby zachowania dziedzictwa przyrodniczego jako wpływającego zasadniczo na jakość życia obecnego, jak i przyszłych pokoleń.

Projekt "Twórcza szkoła dla twórczego ucznia"

współfinansowany jest przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

www.tworczaszkola.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

publikacja bezpłatna